

YEMEN'DE İÇ SAVAŞIN 6.YILINDA 5 CEPHE

Riad Domazeti

İNSAMER

IHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Domazeti, Riad. "Yemen'de İç Savaşın 6. Yılında 5 Cephe", İNSAMER, 13.04.2020.

 Analiz

Yemen'de savaşın altıncı yılında uluslararası hukuka karşı hiçbir sorumluluk kaygısı taşımayan birçok yerel ve bölgesel aktör, çatışmalarda binlerce sivilin ölümüne, milyonlarcasının da yaralanmasına ve evlerini terk etmesine sebep olurken, ülke âdeta sahipsiz bir adaya dönüşmüş durumda. Çin'de ortaya çıkan ve tüm dünyayı etkisi altında alan Covid-19 salgınına rağmen Yemen'deki savaş her geçen gün yeni bir boyut kazanıyor ve ülkedeki insani kriz tüm şiddetiyle devam ediyor. Küresel rekabetin ve bölgesel çekişmenin yansıdığı Yemen, barış çabalarının başarısızlığı ile yeni açılan cephelerin şiddet sarmalında karmaşık bir tablo arz ediyor. Savaşın geldiği aşama, yerelde kimin savaştığından ziyade, bölgesel güçlerin hangi mevzileri kazandığı ile daha bağlantılı görünüyor. Bu nedenle Yemen'deki savaş, Arap Baharı'nın estirdiği demokrasi ve özgürlük arayışından daha çok, İran, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) arasında bir bilek güreşine benziyor.

Bugün Yemen'de en az beş farklı cephede sıcak çatışmalar yaşanıyor. Ülkedeki savaş görünüşte Husiler ve Hadi hükümeti arasında olsa da farklı cephelerde müttefik veya düşman görünümünde çeşitli aktörler arasında çok katmanlı çatışmalar yaşanıyor.

1. Cevf-Sana-Marib Cephesi

Başlangıcından itibaren Yemen'deki savaşın en şiddetli cephesi olan Cevf-Sana-Marib üçgeninde son dönemde yine şiddetli çatışmalar yaşanıyor. Bu bölgeyi kontrol etmek, ülkenin tüm coğrafi birimleriyle lojistik desteğini ve ulaşımını ele geçirmek anlamına geldiği için çatışmaların burada yoğunlaştığı görülüyor. 15 Şubat'ta Suudi Arabistan'a ait Tornado tipi bir savaş uçağının düşürülmesinden sonra koalisyon güçlerinin bombardımanlarında 35 Husi militanın öldüğü bildirilmişti. Mart ayı başında Cevf bölgesinin başkenti konumundaki Hazm kentini ele geçiren Husiler, büyük bir

İNSAMER
IHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

avantaj sağlarken, bu kayıp Hadi hükümeti ve destekleyen koalisyon güçleri açısından oldukça büyük bir darbe oldu. Hükümetin yanında çatışmalara katılan aşiret ordusu mensubu birçok kişinin öldüğü bildirildi.

Husiler bir sonraki hedefin Marib olduğunu açıkladılar. Marib şehri güney-kuzey ve doğu-batı illeri arasında merkezî bir konumda bulunmasının yanı sıra Yemen ekonomisi için de stratejik değere sahip bir yer. Petrol kuyularının ve rafinerilerin bulunduğu Marib'den aynı zamanda Ras İsa Limanı'na giden boru hatları geçiyor; ancak şehrin en önemli özelliği, Şebve ve Hadramut eyaletlerine açılan kapı niteliğinde olması. Husiler son olarak Marib'de bulunan Yemen'in ham petrol ihraç ana boru hattını ateşe verdiler; ayrıca 2015 yılından bu yana Suudi Arabistan'ın kontrolündeki stratejik Kofal Kampı'nı da ele geçirdiler. Suudi Arabistan'ın sınır güvenliği açısından büyük risk oluşturan bu gelişmeler üzerine savunmadan taarruza geçen Hadi hükümetine bağlı silahlı kuvvetler ve yerel aşiret orduları, Cevf'teki stratejik konumlarını yeniden kazanmak ve Marib'in güvenliğini sağlamak için mücadele başlattı.

2. Hudeyde Cephesi

Husilerle Hadi hükümeti arasında sıcak çatışmaların yaşandığı bir diğer cephe de Yemen'in batısında bulunan stratejik Hudeyde Limanı ve kenti. Suudi Arabistan ve BAE önderliğindeki koalisyon güçlerinin en öncelikli hedefleri arasında yer alan Hudeyde, Husilerin en önemli lojistik bağlantı noktası. Husilerin dış dünya ile irtibatını sağlayan ve âdetâ can damarı gibi olan Hudeyde Limanı, hem İran'dan gelen silah ve lojistik desteğin hem de Birleşmiş Milletler (BM) gibi uluslararası kurumların gönderdiği insani yardımların bölgeye ulaşmasında kullanılıyor. Koalisyon güçleri limanı ele geçirmek için birçok defa operasyon başlattıysa da bugüne kadar başarılı olamadı.

Hudeyde cephesindeki çatışmaların son dönemde tekrar yoğunlaştığı bildiriliyor. Yerel kaynakların aktardığına göre, meşru hükümete bağlı kuvvetler, Hudeyde bölgesinde Husilere ait iki silahsız hava aracını düşürdü. Ayrıca

Husi milisleri, BM'ye ait yardım ve barış misyonlu bir gemiye Hudeyde Limanı'ndan ayrılmasını engelleyerek el koydu. Gemi; ortak toplantılar ve görüşmeler gerçekleştirmek ve ateşkesi gözlemlemek için hiçbir tarafın kontrolü altında olmayan tarafsız bir bölge olarak konuşlandırılmak üzere BM tarafından kiralanmıştı. İki taraf arasında yapılan tüm müzakerelerde en önemli gündem maddelerinden biri olan Hudeyde, Yemen'deki barışın geleceği ve savaşın sonlanması için kilit rol oynamaya devam edecek görünüyor.

3. Sokotro Cephesi

Cevf ve Hudeyde cephelerinden farklı olarak Yemen'e ait stratejik Sokotro Adası'ndaki savaş, Hadi hükümetine bağlı ulusal ordu ve yerel müttefiklerle BAE destekli Hizam-1 Emni güçleri arasında yaşanıyor. BAE, Yemen'deki askerî müdahalesinin ilk günlerinden itibaren Hint Okyanusu açıklarında bulunan bu stratejik adayı ele geçirmek için uğraş veriyor; hatta adanın "Sokotro Emirliği" adında, federasyona yasal olarak bağlamasını bile tartıştı. Yemen'in liman kentlerini ele geçiren BAE'nin bölgedeki stratejisinin yerel silahlı milisler üzerinden hâkimiyet sağlamak olduğu anlaşılıyor. *Halife bin Zayed Vakfı* ve *BAE Kızılayı* gibi sivil görünümlü vakıfların ekonomik ve kültürel çalışmaları da bu amaca hizmet ediyor.

BAE'nin Sokotro Adası'nı işgal etmek için gerçekleştirdiği tüm hamleler, Hadi hükümeti ve yerel silahlı güçlerin direnişiyle karşılaşılıyor. Adada, yabancı askerî varlığını protesto eden çok sayıda gösteri düzenleniyor.

Yemen'deki insani kriz gün geçtikçe daha da derinleşirken stratejik Sokotro Adası son dönemde Yemen hükümetine bağlı ordu ile BAE yanlısı ayrılıkçı Güney Geçiş Konseyi arasındaki çatışmaların merkezi hâline geldi. Ülkede halk hem savaşın sebep olduğu krizle hem de önce kolera salgını şimdilerde de Covid-19 salgını ile mücadele ediyor. Bu koşullar altında BAE, stratejik Sokotro Limanı'nı ele geçirmek için meşru hükümete karşı savaşan ayrılıkçı grupları silahlandırmaya devam ediyor.

4. Aden Cephesi

Tıpkı Sokotro Adası'nda olduğu gibi stratejik Aden şehrinde de Hadi hükümetine bağlı ulusal ordu ile BAE destekli ayrılıkçı Güney Geçiş Konseyi arasındaki çatışmalar dört yıla yakın bir süredir devam ediyor. Bölünmüş bir Yemen fikrini savunan Güney Geçiş Konseyi, 1990 öncesi dönemde Güney Yemen'in başkenti olan Aden şehrini ele geçirmek istiyor. Güney Yemen ayrılıkçı bayrağını kullanan grup, Arap milliyetçiliğini savunuyor ve sosyalist bir dünya görüşüne sahip. Aydarus ez-Zubeydi başkanlığındaki grup, BAE'nin desteği ile Güney Yemen'deki hâkimiyet alanını gün geçtikçe genişletiyor. Merkezî hükümetin birçok kurumunun geçici olarak bulunduğu Aden şehri, hâlen dış dünya ile irtibatın sağlandığı en önemli stratejik lokasyonlardan biri.

5. Mehra Cephesi

Yemen'deki karışık ve çok aktörlü savaşın öne çıkan son cephesi, ülkenin doğusundaki yerel aşiret orduları ile Suudi Arabistan arasında zaman zaman ciddi çatışmaların yaşandığı Mehra bölgesi. Bölgedeki kaynaklar, Mehra vilayetinde Suudi Arabistan'ın artan varlığının komşu Umman'da rahatsızlığa sebep olduğunu, bu yüzden de Umman'ın buradaki yerel aşiretleri desteklediğini haber veriyor. Şubat ayı ortasında Suudi Arabistan askerleri ile yerel aşiret orduları

arasında Giyda mevkiinde çatışmalar yaşanmış ve halk, Suudi askerî varlığını "işgalci" diyerek protesto etmişti.

Yemen'in ikinci askerî bölgesi durumundaki Mehra eyaletinin önemi, coğrafi konumundan ve ekonomik rolünden kaynaklanıyor. Eyalete bağlı iki sınır kapısının bulunması ve Yemen'in en uzun sahil şeridinde sahip olması, bölgenin en stratejik avantajları arasında. Nitekim son dönemde Suudi Arabistan da Hint Okyanusu'na kadar yapmayı planladığı yeni petrol boru hattı projesi sebebiyle bu bölgeyi bir hayli önemsiyor.

Bugüne kadar savaştan uzak durmayı başaran vilayetlerden olan Mehra'da yabancı askerî müdahalenin başlaması, yerel halkı mağdur ederek burayı da bir çatışma alanına dönüştürebilir. Zira bazı ilçelerde yaşanan çatışmaların bu durumun habercisi olduğu değerlendiriliyor.

Yemen'de savaşın 6. Yılında neredeyse ülkenin tüm bölgelerinde yayılmış savaş geride derin insani, sosyal ve ekonomik bir kriz bırakmaktadır. Gerek BM gerekse diğer kurumların barış girişimlerine rağmen, sahadaki taraflar tüm bu cephelerde ve daha geniş bir coğrafyada şiddetli bir şekilde çatışmalarını sürdürüyor. Sonuç olarak Yemen'de farklı aktörlerin kimi cephede birlikte kimi cephede de karşı karşıya gelerek farklı menfaat ve amaçlarla sonu görünmeyen bir çatışma sarmalı içinde.